

Cuiavian University in Wloclawek

International scientific and practical conference

**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICINE
IN EU COUNTRIES AND UKRAINE**

December 21–22

**Wloclawek,
Republic of Poland
2018**

International scientific and practical conference «Prospects for the development of medicine in EU countries and Ukraine» Włocławek, Republic of Poland, December 21–22, 2018. Włocławek: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2018. 140 pages.

ORGANISING COMMITTEE

dr **Marek Zieliński**, Dean of the Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek;

prof. dr hab. **Waldemar Jędrzejczyk**, Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek;

prof. dr hab. **Ludwik Malendowicz**, Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.
The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Література:

1. Гаврилюк Л.А, Котова Н.В., Гаврилюк Т.Е. Влияние курения на активность глутатионзависимых ферментов новорожденных. Современная медицина: актуальные вопросы. 2017. № 3 (55). С. 7-14.
2. Цветикова Л.Н., Будневский А.В., Провоторов В.М., Филатова Ю.И. Особенности клинического течения бронхиальной астмы на фоне ингибирования оксидативного стресса. Лечащий врач. 2017. № 2. С.79-81.
3. Чергінець В.І., Башкірова Н.С. Функціональний стан холінорецепторів дихальних шляхів у дітей, що палять. Запоріж. мед. журн. 2005. № 5. С. 125-127.
4. Чергінець В.І., Башкірова Н.С. Характеристика функціонального стану бронхіальних осморепторів у дітей, що зазнають дії тютюнового диму. Перинатологія та педіатрія. 2005. № 3/4. С. 91-94.
5. Pierachille Santus, Angelo Corsico, Paolo Solidoro, Fulvio Braido, Fabiano Di Marco & Nicola Scichilone (2014) Oxidative Stress and Respiratory System: Pharmacological and Clinical Reappraisal of N-Acetylcysteine, *COPD: Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease*, 11:6, 705-717, DOI: 10.3109/15412555.2014.898040

ДОДАТКОВІ МОЖЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОДУКТІВ БДЖІЛЬНИЦТВА

Чухрієнко Н. Д.

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри сімейної медицини
факультету післядипломної освіти
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
м. Дніпро, Україна*

Концепція реформування охорони здоров'я в Україні стоїть на засадах розвитку сімейної медицини. Основою діяльності якої є профілактика як первинна так і вторинна, найбільш розповсюджених захворювань і тих, які, становлять загрозу в плані скорочення життя і погіршення його якості. У зв'язку з цим особливе місце займає артеріальна гіпертензія, яка часто є пусковим механізмом серцево-судинного континууму через включення глибоких механізмів порушення гомеостазу, серед яких одне з головних місць займають дисліпідемії.

Сучасний розвиток медицини передбачає постійне удосконалення заходів щодо діагностики, в тому числі скринінгові обстеження, лікування та профілактики ускладнень з урахуванням вимог доказової медицини.

Дані тези своїм змістом базуються на позиціях уніфікованого клінічного протоколу «Артеріальна гіпертензія» і відповідного Наказу МОЗ України № 384 від 24.05.2012 року « [1], а також уніфікованого клінічного протоколу

«Профілактика серцево-судинних захворювань» Наказ МОЗ України № 564 від 13.06.2016 року [2]. В останньому вказано, з посиланням на ВООЗ, що смертність від серцево-судинних захворювань (ССЗ) у світі становить більше ніж 17,5 млн. осіб. Понад 50% зареєстрованого зниження смертності від ССЗ пов'язане з модифікацією факторів ризику і тільки у 40% від впровадження нових лікувальних технологій.

Існуюча доказова база свідчить, що використання лікарем первинної ланки – сімейним лікарем стандартизованих методик оцінки загального ризику з використанням шкали SCORE, дозволяє провести стратифікацію пацієнтів з визначенням рівня ризику конкретного пацієнта. Згідно протоколу особлива увага приділяється модифікації способу життя, як фактору, який входить в стереотип поведінки і діє постійно та немедикаментозної корекції факторів ризику (п. 3.1.21).

Важливим моментом для досягнення цього положення є вміння лікаря ефективно комунікувати і максимально індивідуалізувати процес консультації.

Пояснити простими словами ті ризики, які виявлені у пацієнта, оцінити можливість сприймання ним інформації, зупинитись на таких «тривожних дзвіночках», як ожиріння, цукровий діабет, підвищений тиск і зміни в ліпідному стані крові. Існує велика доказова база призначена пацієнтам статинів, в деяких випадках фібраторів чи їх комбінацій, але є певне коло пацієнтів, які з різних причин відмовляються чи не можуть через ускладнення їх приймати. У зв'язку з цим проблема атерогенеза як предиктора розвитку ІХС, інсультів до теперішнього часу лишається не вирішеною повністю.

Корекція цих факторів ризику розвитку атеросклерозу, поряд з дієтичними рекомендаціями, в основному, зводиться до тривалого прийому різних медикаментозних засобів, багато з яких ефективні тільки в період їх застосування, а іноді викликають серйозні побічні явища. З іншого боку, важко розраховувати, що особи, які зневажливо ставляться до свого здоров'я, що з безболівою або малосимптомною формами ішемічної хвороби серця будуть тривало застосовувати ліки. Звідси зрозумілий той великий інтерес дослідників до, так би мовити, нетрадиційних і більш безпечних методів профілактики атеросклерозу, особливо на початкових етапах розвитку захворювання. Застосування в цих цілях продуктів бджільництва має ряд переваг, тому як правило, позитивно сприймається пацієнтами.

В науковій роботі, проведеної нами вже багато років тому, встановлено, що використання медо-пилкової суміші перешкоджає розвитку атеросклерозу, за допомогою нормалізації ліпідного обміну, покращує функціональний стан серцево-судинної системи і може застосовуватися в комплексному лікуванні хворих на ішемічну хворобу серця за розробленою нами методикою.

Існують численні дослідження, які доводять, що для артеріальної гіпертензії (АГ) характерні біохімічні порушення крові, а саме, ліпідного та ліпопротеїдного обміну, які прогресують в залежності від прогресування АГ, а приєднання таких коморбідних станів, як цукровий діабет, ожиріння, подагра, куріння – що тільки погіршує ризики ускладнень. Тому в фокусі превентивних методів повинні бути саме ці хворі. З іншого боку, далеко не вичерпано арсе-

нал немедикаментозних засобів, особливо у осіб з АГ, в тому числі при поєднанні з порушеннями ліпідного обміну – дисліпідемією.

Метою проведеного дослідження було вивчити можливості використання продуктів бджільництва за пропонованою нами методикою в комплексі заходів профілактики серцево-судинного континуума у осіб з АГ на первинному рівні.

Для виявлення ранніх ознак атеросклерозу, факторів впливу на його розвиток, а також ранніх проявів артеріальної гіпертензії, нами був проведений первинний скринінг серед 310 робітників одного з промислових підприємств Дніпропетровська. Виділена група з 120 хворих на АГ різних ступенів тяжкості: I і II ступеня і I – II стадії. У 18% обстежених підвищені цифри АД були виявлені вперше, менше половини всіх обстежених приймали гіпотензивну терапію. Крім загально-клінічного обстеження у 120 з них проводилось дослідження ліпідного спектру крові: загального холестерину (ЗХ), ліпопротеїдів високої щільності (ЛПВЩ), ліпопротеїдів низької щільності (ЛПНЩ), ліпопротеїдів дуже низької щільності (ЛПДНЩ).

Хворі були розділені на репрезентативні групи в залежності від методики використання прополісу і медо-пилкової суміші. Призначаючи 4% спиртовий екстракт прополісу і медо-пилкову суміш у співвідношенні 5:1 або 10:1, ми виходили з того, що мед містить до 400 життєво необхідних компонентів, в тому числі, органічні кислоти, ліпіди. Існують дослідження, що мед має антиалергічні, онкопротекторні і антитоксичні властиві [4, с. 35]. Прополіс має антиоксидантну, протизапальну властивість, сприяє виведенню холестерину, зниженню артеріального тиску [4, с. 36].

Бджолина обножка (пилкок) – це суміш квіткового пилку, нектару, ферментів, має у своєму складі до 35% білків, до 45% амінокислот (серед яких 10 незамінних), 20-40% вуглеводів, вітаміни В₁, В₁₂, В₆, В₃, А, Е, Д, С, біотин, фолієву кислоту. Використовується в народній медицині при анеміях, нервових захворюваннях, захворюваннях передміхурової залози.

Після проведених 4-х місячних досліджень, нами були отримані наступні результати. При порівнянні основних ліпідних фракцій сироватки крові у хворих на АГ з нормальною та надмірною вагою (індекс маси більше ніж 30), виявилось, що підвищення її корелює зі значними атерогенними зрушеннями в ліпідному спектрі сироватки крові. У осіб з клінічно розгорнутою стадією ожиріння були підвищені ЗХ і тригліцериди (ТГ). По мірі зростання показників АГ збільшувалась і частота розповсюдженості основних критеріїв дисліпідемій.

Вивчення вихідного рівня ліпідів сироватки крові до лікування показало високий вміст загальних ліпідів в середньому (7,2 ммоль/л), відносно високий вміст вільного холестерину відповідно, коефіцієнт атерогенності складав $6,2 \pm 0,98$ од. При повторному обстеженні через 1 місяць (після закінчення першого курсу лікування) вміст загальних ліпідів і вільного холестерину залишались на тому ж рівні, помірно підвищився вміст фосfolіпідів з $2,7 \pm 0,68$ до $3,32 \pm 0,98$ ммоль/л, коефіцієнт атерогенності знизився до $4,29 \pm 0,53$ од. Дослідження через 3 місяці після закінчення першого курсу лікування виявило зниження рівня загальних ліпідів крові в середньому до $6,07 \pm 0,98$ ммоль/л, вільного холестерину до $2,9 \pm 0,71$ ммоль/л, підвищення фосfolіпідів відповідало другому дослідженню ($3,33 \pm 0,65$ ммоль/л). Після

повторного курсу лікування (через 4 місяці від початку спостереження) зазначалося стійке зниження загальних ліпідів, тригліцеридів, холестерину, коефіцієнт атерогенності знизився до $3,5 \pm 0,48$ од.

Висновки. Застосування медо-пилкових сумішей по розробленій нами схемі призводить до достовірного поліпшення показників фізичної працездатності, нормалізації цифр АТ у хворих з АГ I стадії, а також веде до сприятливих зрушень в ліпідному гомеостазі, що проявилось в зниженні рівня загального холестерину, коефіцієнту атерогенності та підвищення рівня ХС ЛПВЩ.

Тривале вживання хворими на АГ 4% спиртового екстракту прополісу є більш ефективним превентивним засобом у хворих з АГ I стадії і достовірним поліпшенням основних ліпідних показників: ЗХ, ХС ЛПВЩ, зниження ХС ЛПНЩ, тригліцеридів. Між тим, у хворих на АГ II стадії окреме застосування тільки апіпродуктів за нашими тривалими спостереженнями було недостатньо ефективним і потребувало підключення гіпотензивних препаратів. При підключенні індивідуально підбраного гіпотензивного препарату через 4 місяці такої комплексної терапії відмічено зменшення ТГ, зниження ХС ЛПНЩ. Саме ЛПНЩ приділяється особлива роль в якості показника досягнення контролю цільового рівня лікування дисліпідемії.

Таким чином, запропонована нами методика використання апіпродуктів в збалансованому комплексі разом з індивідуально призначеному лікуванні і урахуванням проти показів є раціональним доповненням модифікації способу життя при артеріальній гіпертензії і ішемічній хворобі серця.

Література:

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.06.2016 року № 564 «Профілактика серцево-судинних захворювань»
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2012 року № 384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії»
3. Чухриенко Н.Д., Захарцева Л.И., Богацкая Е.Е., Применение медо-пыльцовой смеси для лечения больных атеросклерозом. *Апитерапия и пчеловодство*: материалы научн. конф. Вильнюс: 1993. С. 190-194.
4. Залесский В.Н., Великая Н.В. Пчелиный мед и прополис – продукты пчеловодства: противоопухолевые иммуномодуляторы с противовоспалительными и антиоксидантными свойствами. *Проблеми харчування*. 2013. № 2(39). С. 35–47.

International scientific and practical conference «Prospects for the development of medicine in EU countries and Ukraine» Wloclawek, Republic of Poland.

December 21–22, 2018

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Lacplesa iela 41A, Rīga, LV-1011

Iespiests SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2019. gada 21. janvāris
Tirāža 100 eks.